

Forslag til ny generell del av læreplanverket for grunnskolen – høringsvar fra Skolelederforbundet

Vi vil først komme med noen generelle kommentarer og innspill til forslaget, deretter vil vi kommentere på ett eller flere avsnitt i hvert kapittel.

Generelt

Skolelederforbundets hovedinntrykk er at dette kan bli et godt dokument. Forslaget har nødvendig nærhet til skolens praksis. Det kan bli et godt styringsverktøy i skolehverdagen både for ledere og ansatte.

At dokumentet skal hete «Overordnet del – verdier og prinsipper,» mener vi er et godt forslag som vi kan støtte. Dette fordrer dog at fagplaner underordner seg denne. Vi nevner også at dokumentet med fordel kan kortes ned ved å «stramme opp» språket og unngå gjentakelser.

Dokumentet bør også få et tydelig preg av estetikk. Ulike kulturuttrykk som for eksempel bildekunst og poesi kan gi uttrykk for kultur og tradisjon. Den forrige utgaven av generell del hadde dette i fullt monn. Det gjorde også at dokumentet ble tiltalende og man hadde lyst til å lese det. Dette mangler i forslag til ny generell del.

Formålsparagrafens verdier og brede mandat ser ut til å bli ivaretatt også når det gjelder dannelsesperspektivet som er viktig i dag, men som blir enda viktigere i en uforutsigbar og urolig fremtid. Ansvar for å ruste barn og unge til ikke bare å mestre egne liv, men også til å ta lederskap i utvikling av et godt, inkluderende og bærekraftig samfunn på tvers av landegrensene, kultur, språk, politisk overbevisning og religion hviler tungt på skolen. Vi ser derfor et stort behov for at i tillegg til nødvendig fagkunnskap, blir samarbeids- og lederegenskaper, empati, kreativitet, utholdenhet og mot viktig for å bygge opp og styrke den enkelte elev i et inkluderende fellesskap – i et lokalt og globalt perspektiv. Dette kan fremgå enda tydeligere.

Vi ser en rød tråd fra formålsparagrafen til innhold i læreplaner for fag. Det er bra og kan bidra til å skape nødvendig helhet og sammenheng i læreplanverket. Vår vurdering er dessuten at sammenhengen mellom barnehage og skole og skolens betydning for de yngste barna med verdsetting av lek og skaperglede, bør gis bedre plass. Vi må heller ikke glemme at barnet har en verdi i seg selv her og nå, ikke bare med potensial for noe i fremtiden. Uavhengig av alder er et godt etisk kompass og integritet forankret i demokratiske og menneskerettslige idealer svært viktig; dette synes ivaretatt.

Mye er dermed på plass, men vi ønsker et tydeligere fokus på eleven som en aktiv ressurs med verdi her og nå, og som i økende grad mestrer og tar ansvar for egen og fellesskapets fremtid. Skolens oppgave kan ikke bare være å støtte, men også å utfordre. Bare slik kan vi styrke elevene og sette dem i stand til å møte motgang og utfordringer på konstruktiv måte.

Det stilles både krav og forventninger til læreres skjønn når det gjelder ivaretagelse av den enkeltes behov og hensynet til fellesskapet. At vi lykkes med dette er et lederansvar, men vi er også avhengige av at samfunnet rundt skolen har tillit til skolen, og at de avgjørelser som tas er begrunnet i en klok avveining av den enkeltes og fellesskapets beste.

Gode veiledninger blir viktige for å bidra til gode refleksjoner, nødvendig tydeliggjøring, felles forståelse og likeverdig praksis på tvers av skoler og skoleslag. Skoleeiers rolle er avgjørende for at dokumentet skal bli levende og gjennomføre skole-Norge.

I kapittel 3 understrekes skoleledelsens ansvar både for å utvikle samarbeid og relasjoner i organisasjonen, for å gi retning og stake ut kurs og tilrettelegge for elevenes og lærernes læring og utvikling. Dette er et stort og viktig oppdrag som ledelsen ikke kan løse alene. Det presiseres at alle ansatte i skolen skal ta aktivt del. Skolelederforbundet vil føye til «*i et konstruktivt samspill med alle aktører også utenfor skolen: foreldre og lokalmiljø spiller en vesentlig rolle!*» For elevene bør det ikke oppleves at det er stor sprik mellom de verdier og holdninger skolen bygger på, og det som preger nærmiljøet omkring dem.

Forventningene dette dokumentet har til skolen i en uforutsigbar og mangfoldig verden må gis en tydelig retning; tillit, støtte og tilstrekkelige rammebetingelser er avgjørende for at vi skal lykkes.

Men viktigere enn alt annet er at alle voksne både i og utenfor skolen har et brennende ønske om å utgjøre en positiv forskjell i barn og unges liv her og nå og i et fremtidig perspektiv. Vi må ha et hjerte for skolen og for dem vi er til stede for. Dette burde få plass i dette dokumentet.

Kommentarer og innspill til forordet

Skolelederforbundet er glad for at det presiseres hvem som er hovedmålgruppen for dokumentet, alle som har et ansvar for opplæringen.

Likevel ønsker vi en mer entydig definisjon av profesjonen som omtales i høringen. Det er ingen entydig oppfatning av profesjonen, hvem dette er. Vi er ikke særlig for uttrykk som «skolens folk» og liknende.

Skolelederforbundet er også av den oppfatning at norsk skole er norsk skole, for alle i Norge. Man må derfor nøye vurdere å nevne enkeltgrupper i befolkningen. Nevner man noen, risikerer man å uteglemme andre.

Kommentarer og innspill til kapittel 1 – opplæringens verdigrunnlag

Skolelederforbundet er fornøyd med at skolens verdigrunnlag kommer tydeligere frem, og at formålsparagrafen integreres i planen.

Underkapitlene trekker frem viktige og almene verdier. Vi oppfatter at de er noe tidstypiske, og håper at de vil stå seg over tid. Også dette kapitlet er preget av det en kan kalle et «17. mai språk.» Et noe enklere og mer folkelig språk hadde vært å foretrekke.

Vi mener at det må bli en enda bedre balanse mellom verdier som ivaretar den enkelte, og verdier som ivaretar felleskapet. Individfokuset preger dagens samfunn i for stor grad. Dessuten etterlyser vi et klarere elev-, samfunns- og læringssyn. Vi ser at kapitlet utfordrer, men vi kunne tenke oss enda tydeligere vektlegging av eleven som ressurs i egen læring, der også elevenes ansvar for egen læring med økende alder understrekes. Eleven selv er tross alt en av de største ubrukte ressursene i norsk skole, iflg dosent Roald Jensen, Hiof.

Kommentarer og innspill til kapittel 2 – Prinsipper for læring og utvikling

Skolelederforbundet er tilfreds med at prinsippene er en del av denne delen av læreplanverket. Og vi ser det som hensiktsmessig å videreføre de grunnleggende ferdighetene. Dog er vi noe usikre på konsekvensene av at noen fag skal tillegges større ansvar enn andre fag. Dette kan lett føre til ansvarsfraskrivelse fra lærere i andre fag. Vi mener at underkapittel 2.4 kunne ha vært avsluttet etter

setningen: «Arbeidet med grunnleggende ferdigheter skal derfor ivaretas av alle lærere i alle fag og på alle trinn.»

Vi stiller oss noe undrende til noen deler av teksten i kapittelet. Vi er noe usikre på betydningen. Det står bl.a.: «Faglig læring er en sentral del av skolens oppgave.» Hvis faglig læring er sentral, er da dannelsesoppdraget mindre sentralt? Vi mener at dokumentet må bli tydeligere på å likestille dannelse og utdanning, de er like viktige sider i skolens oppdrag.

I underkapittel 2.5 skrives det at «Skolen skal utruste den enkelte med motivasjon for, holdninger til og strategier for livslang læring.» Vi er av den oppfatning at dette kan oppfattes som en for instrumentell tilnærming. Skolen kan ikke utruste elevene med god motivasjon og gode holdninger. Skolen kan legge til rette for god læring gjennom motiverende opplæring. Og skolen kan påvirke til gode holdninger bl.a. gjennom hvordan undervisningen legges opp. Gode strategier derimot er noe skolen kan utruste den enkelte med. Dette underbygger vår påstand om dokumentets noe utydelige elev- og lærings syn. Elevene må ikke bli passive deltakere i sin egen opplæring, de er en ressurs i seg selv, på lik linje med at livet som barn og ungdom har en verdi i seg selv. I denne sammenhengen ønsker vi også å påpeke behovet for en klarere definisjon av begrepet tilpasset opplæring. Dette er et begrep som oppfattes for ulikt i vår sektor.

Betydningen av teksten må med andre ord fremgå tydeligere, eller så må uklare formuleringer tas helt ut.

Skolelederforbundet hilser de tre tverrfaglige temaene velkommen. Vi hadde likevel et ønske om at temaet livsmestring ikke hadde blitt så snevert definert. Det ramses opp en rekke utfordringer knyttet til folkehelse og livsmestring. Ved å ramse opp kan viktige temaer bli uteglemt, eller bli uaktuelle over tid. Etter vårt skjønn burde veiledningsmateriellet være stedet hvor sentrale temaer omtales mer inngående hvis det ikke kommer tydelig nok frem i teksten i dette dokumentet. Vi mener at livsmestring handler om hele livet, om karakterdannelse, om evnen til å takle motgang, om å bli mer robust. (Det engelske ordet *resilience* brukes ofte i denne sammenhengen og kan kanskje gi ytterligere meningsinnhold.)

Til slutt i dette kapitlet ønsker vi å trekke frem at sosialt entreprenørskap bør vektlegges i dokumentet.

Kommentarer og innspill til kapittel 3 – Prinsipper for skolens praksis

Dette er et viktig kapittel for Skolelederforbundet da det omhandler ledelse i skolen og ledelse av profesjonsfelleskapet. Vi vil gjenta at vi ser et behov for å tydeliggjøre og konkretisere hva som ligger i dette begrepet, profesjonsfelleskapet. Laget rundt eleven består også av andre ansatte med annen fag- og yrkesbakgrunn. Hvor defineres de inn? Kapitlet må være så klart formulert at en unngår at en havner i tariffmessige diskusjoner.

Vi ønsker at ordet tilrettelegging byttes ut med ordet tilpasning da dette samsvarer med et annet sentralt begrep i skolen: tilpasset opplæring. Vi ønsker dessuten å flytte fokus fra det individrettede over mot fellesskapet. Kapitlet burde derfor ha en overskrift omtrent som dette: «*Tilpasning for den enkelte elev i et inkluderende felleskap.*» Det må være et krav at elevene også bidrar med tanke på respekt og anerkjennelse, respekt går begge veier.

Skolelederforbundet er helt enig i behovet for dybdelæring, og at norsk skole er preget av stofftrengsel. Vi er likevel noe usikre på om det er mulig at «*Alle elever skal få tid til å utforske dybden i ulike fagområder.*» Vi mener at det må presiseres hva dette i realiteten betyr. Tilsvarende gjelder formuleringer som «*... forutsetter tett oppfølging av den enkelte.*» Ressurssituasjonen i norsk

skole kan lett få dette til høres ut som utopisk ønsketenking, noe som vil undergrave dokumentets betydning og legitimitet.

Avsnittet om vurdering er etter vårt syn problematisk. Det må bli tydeligere, eller kortes ned og forenkles for å bli tydeligere på helhet og ikke være så detaljert. Og det må bli mer verdibasert. Det hadde kanskje holdt med følgende:

«Vurderingens formål i opplæringen er primært å fremme læring. I sin vurdering av elevene må lærere og ledere utvise et profesjonelt skjønn. Skolen må balansere mellom behovet for god informasjon om elevenes læring, og uheldige konsekvenser av ulike vurderingssituasjoner.» Videre utdypning og grunnlag for refleksjon på den enkelte skole kunne komme frem i gode veiledninger og støttemateriell.

Underkapittel 3.3. om profesjonsfelleskap og skoleutvikling er etter vårt skjønn ikke utfyllende når det gjelder ledelse. Vi spør oss om departementets oppfatning av skolens ledelse er en annen enn hva vi oppfatter er realiteten? Vi mener at Stortingsmelding 21, (sidene 31 til 33,) har et mye mer nyansert syn på dette, et syn som er mer i tråd med vår oppfatning av ledelse i skolen. Opplæringsloven § 9-1. er også tydeligere på hva rektors oppgaver er: *«Opplæringa i skolen skal leiast av rektorar. Rektorane skal halde seg fortrulege med den daglege verksemda i skolane og arbeide for å vidareutvikle verksemda.»*

Vi er ikke uenige at lærere utvikler sin faglige, pedagogiske og fagdidaktiske dømmekraft i dialog og samhandling med kolleger. Vi er heller ikke uenig at denne dømmekraften utvikles bl.a. gjennom refleksjon over egen praksis osv. Men vi er helt klare på at dette er prosesser som må ledes, profesjonsfelleskapet må ha en tydelig ledelse. Og det er den som er leder som også er ansvarlig for resultatene til slutt.

Vi mener at hele avsnittet på side 18 i dokumentet, det som omhandler skoleledelse, er problematisk. God skoleledelse krever god ledelsesfaglig legitimitet, bare faglig legitimitet holder ikke lenger. Rektor er mer enn den fremste blant likemenn. Skolens ledelse har et mye større ansvar enn bare å gi retning og tilrettelegge. God skoleutvikling må ledes. Å stake ut kursen er en selvfølge, og det skjer i samarbeid med partene i skolen. Men det er ikke bare skolens ledelse som har ansvaret for at alle får brukt sine sterke sider, og opplever mestring og utvikler seg. Vi savner en utdypning hvilket ansvar den enkelte ansatte har.

På grunnlag av dette ber vi om at det vurderes å skrive om denne delen av kapitlet, og da mer i tråd med Stortingsmelding 21.

Solveig H. Dahl
Forbundsleder

Trygve Beyer-Olsen
Politisk rådgiver